



# LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIODICH SATIRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

**10 céntims cada número per tot Espanya**  
*Números atrassats 20 céntims*

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20  
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas  
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

¡TOT PROGRESSA!



La castanyera d' ahir.

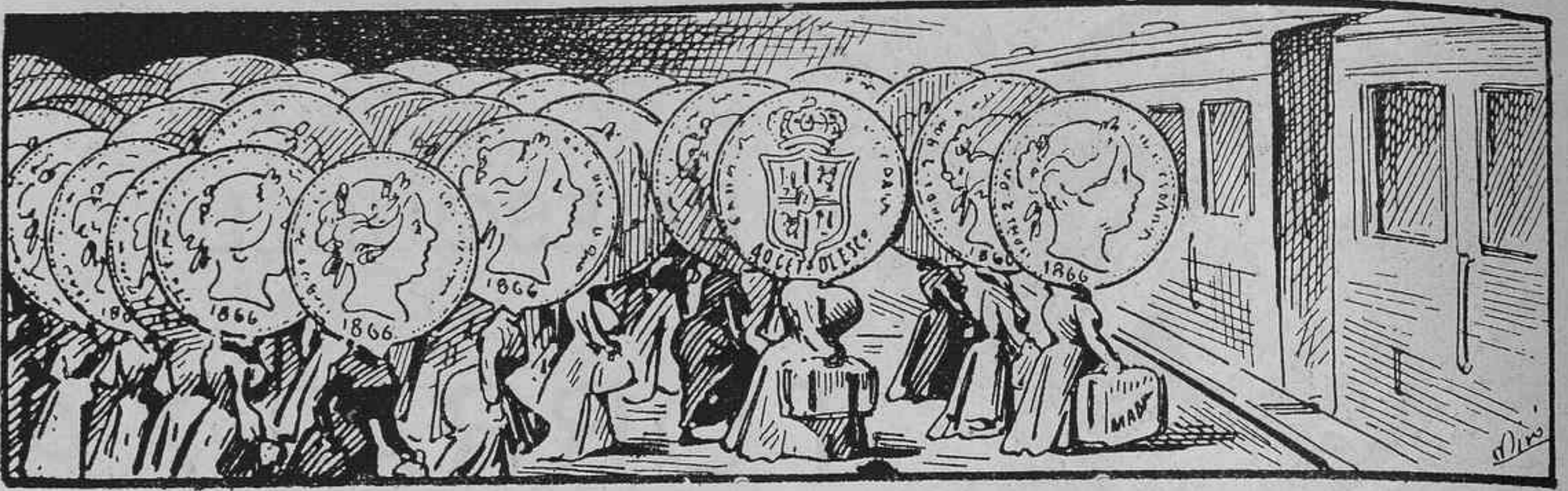


La castanyera d' avuy.

Robert



## LA NOTA DEL DIA



Retirada de la moneda isabelina.

## CRÓNICA

Jo prou voldria deixar en pau als perdigots, pero ¡fillets de Deu! aixó per ara no es possible. A veure: ¿qué farien vostés si anant per fora ab l'escopeta als dits á la cassa de pessas aprofitables, com ha de ferho tot cronista perseguidor adelarat de successos lo més interessants possible, no trobesin res més que perdigots? De fixo que procederian com un servidor. Al veure que se m'alsan dels peus á cada pas que dono en aquest camp perdut barceloní, 'ls hi vento escopetada y ¡caygui qui caygui!

No 's pensin, ja n'hi ha que pagan el tret, com aquell gran arquitecte del univers regionalista, gloria legitima de la terra perdigotaire, que quan va ser plomat y netejat y á punt d'anar á la cassola, se va veure que tenia el pedré cubert de greix, com no s'ha vist may que li tingués cap més aucell de la seva especie. ¡Lo que pot la sola expectativa de intervenir en l'assumpto del Hospital de Sant Pau, podentse'n emportar 20,000 duros de una sola picossada!

De perdigots que fan el valent y s'engallan y es-tarrufan insultant á tort y á dret, sense solta ni volta, y que quan l'agraviat els planta cara, 'ls tremolan las cametas y amagant el cap sota de l'ala s'excusan esglayats ab que las sevas creencias religiosas no 'ls permeten acceptar las resultancias dels seus atreviments, se'n veuen tot sovint. Pero ab aquests no hi ha que gastar pólvora: se 'ls mata de una escupinada.

Quan el cassador menos s'ho pensa se'n presenta tota una renglera que ningú diria que fossin perdigots, porque han tingut la idea original de ficarse dintre de un drach de guarda-ropia, passejantlo pels carrers de Barcelona units á una sabal-gata artística y de propaganda industrial. En qualitat de reclam y en busca de suscriptors han fet aquesta hombrada. Y tot porque 'ls babaus diguin:—¡Miréu els perdigots com se lluheixen! ¡Miréu quín rumbo y quín desinterés!

¿Desinterés haven dit? ¡Y tal! A fí de acabar-lo de demostrar no esperavan sino que 's repetís la festa, per' exigir del municipi una indemnissació de més de 1,000 pessetas, encare que després de regatejar passavan per 800, tot sens temor á que tothom vejés que fins els drachs de cartró, quan son perdigots els que 'ls manejan tenen molt bonas tragaderas. Fer el reclam de un negoci particular pagant l'Ajuntament ¿han vist may res més propi de uns perdigots que 's desganyitan dihent á boca plena qu'ells han

traballat sols pel brillo y l'esplendor de las passadas festas? Afortunadament el general Bargés no permetent que 'l públich anés al Parch á costiparse, va deixar al drach tot pansit, pero ab la boca oberta, y als perdigots sense las 800 missas, com si diguessin: plomats y á punt de que se 'ls sublimi ab un manyoch de paper... ridícul.

Després de lo del drach ve lo del gall d'indi, porque las metamórfosis dels perdigots escedeixen á las del mateix Ovidi.

¿Preguntan qu' es aixó del gall d'indi? Senzillament la gran perdigotada que havent perdut l'avia fa molt temps, no tenen prou boca per alabarse á sí mateixos.

Contémplos afilerats sobre la barana d'aquell balcó de la Rambla de las Flors, procurant cridar l'atenció del públich fent el vano, exactament com els galls d'indi.

Escóltinlos y 'ls sentirán.

\*\*\*

—«Desde que 'ls perdigots de las nostras incubadoras han arribat al galliner de la Casa Gran, Barcelona s'ha transformat completament. Avuy es una ciutat europea. Tot respira salut, higiene, llimpiesa y benestar. Els carrers poden lleparse. Tots els serveys se prestan ab una organizació pasmosa, ab una exactitut espatarrant. A la nit la iluminació es tan espléndida, que 'ls vehins han de anar ab ulleras fumadas per no enlluhernarse. Al escorxador no 's matan sino bestias que reventan de salut, y s'ha de anar molt depressa á degollarlas porque no esclatin. Els mataderos clandestins han hagut de plegar porque ja no hi tenían la vida. Els mercats están ben provehits de tota mena de comestibles apetitosos, y 's venen tan baratos que no hi ha pobre jornalero que no pugui tirar una gallina á l'olla. Las fonts públicas que avans rajavan aygua, avuy rajan vi ranci. Considerin ab una alimentació tan abundant y nutritiva com s'haurán posat els barcelonins. La secció de higiene y desinfecció ja no te res que fer; en cambi 'l cos médech no s'entén de feyna; y aixó que avuy ja ningú mor' de tifus, ni de verola, ni de febres infecciosas, ni de tuberculosis, ni de anemia; pero hi ha molts enfits y no pocas feriduras. Lo que avants se gastava ab ácit fénich y cloruro de cals avuy s'inverteix en purgas y laxants.

»Tots els gastos municipals se pagan al día y 'ls ingressos arriban com rius d'or á las caixas que son ja massa xicas pera contenirlos. L'Ajuntament no sab que ferse dels diners y 'ls fa aparedar dintre de las oficinas de las quals han sigut expulsats els



## LAS BESTIAS DEL PARCH, AB UN PAM DE NAS



—¿Y la cabalgata, Quimenes?... Mireu que ja fa rato que 'ns estém esperant.  
—Noys, tinch entés que no sale. Parece que 'l cheneral hi ha posat algunos inconvenients.

empleats inútils, qu' excedían de un 75 per cent dels qu' existían posats pels caciquistas. Es tal l' abundancia de numerari, que á fi d' any, després de retirar de la circulació totas las láminas del deute, quedarà encare un remanent de alguns milions, de manera que 'ls nostres amichs presentarán una proposició pera que siguin repartits á tant per barba, entre tots els barcelonins qu' en un plasso dat acreditin pertáner á la classe de la gent de bé.

• Qui més ha contribuít á n' aquest prodigiós augment dels ingressos ha sigut la Comissió de consums, formada casi excludivament per amichs

nostres. Allí s' han acabat tots els abusos, totas las irregularitats, totas las filtracions, tots els fraus. Densá que als burots no se 'ls permet renegar, sembla que Deu en persona protegeixi la recaudació. Els nostres amichs están tan embafats de contar diners, que pensan demanar que se 'ls rellevi de una feyna tan pesada y que 'ls Consums s' arrendin á un particular. Y perque 'l poble barceloní pugui estar tranquil sobre aquest punt, sols dirém que 'l futur arrendatari está en relacions directas, amistosas y comercials ab el Sr. Huelin, diputat per Vich y parent del Sr. Pons president de la Comissió, es



á dir personas de la més íntima confiança del nostre estimat company. De aquesta manera ell podrà reposar y fins dormir com un santet, ab el cap sobre la falda del seu parent.

»Respecte á cultura pública hem fet lo que may s'havía ni imaginat á Barcelona. ¡Els museos son fills nostres! ¡L' exposició de art antich ha sortit del nostre cap! ¡Y quína feyna més amohinosa, pero al mateix temps més plena de gloria la de fer clavar uns quants claus per penjarhi quadros y la de traslladar estátuas y objectes, vitrinas y aparadors, de uns sitis als altres com qui fa dissapte! Donchs aquesta es la nostra obra. L' ha feta ella tota sola la comissió especial declarada autònoma y que funciona ab independència absoluta del Ajuntament, en tot menos en demanarli diners. No hi haurá justícia á la terra si en el lloch que ocupava 'l busto de un tal Cervantes en el Saló del Palau de Bellas Arts, no s' hi coloca 'l del Sr. Pella y Forgas, qu' es qui va manarlo retirar. ¡Y qué! ¿No s' ho mereix no ja sols com á President de la Comissió autònoma de Bellas Arts, sino també com escriptor ilustre, que de repent, ab tot y estar enrabiad, traduheix un discurs del catalá á la llengua del tirano? ¡Que vingui 'l Sr. Cervantes á ferlos aquests prodigis!

»Y sobre tot que vinguin els republicans. ¡Quína diferencia d' ells á nosaltres! Mireu la Junta de la Caritat ¿qué ha fet fins avuy? Ja 's coneix que d' ella forman part, al costat de republicans de la purria y de la bretolada tan tristement coneguts com en Roca y Roca, en Corominas y l' Odón de Buen, una bona clicca de llibertaris com en Coll y Pujol y en Brusi, en Domingo Sanllehí y 'l Marqués de Marianao, l' Ignaci Girona y 'l Doctor Mascaró; á més d' anticlericals tan rabiosos com l' Albó y en Trabal, y fins dos eclesiástichs que disfressan las ideas més disolvents sota l' hábit talar, com son el reverent D. Manuel Terrades y l' ilustre D. Esteve Pi-bernat. ¿Qué ha fet aquesta Comissió autònoma de la Caritat que pugui compararse ab l' obra admirable de la Comissió autònoma de Bellas Arts, formada de amichs nostres? ¡Y aixó que «molt més difícil era la tasca de aquesta que la dels grans personatjes republicans en la Junta de La Caritat» (\*).

(\*) Textual. Copiat de *La Veu de la Calumnia*.

»Naturalment, y en aixó s' ha de conéixer la má de la Providencia; aixís com la Junta de Bellas Arts, desde 'l moment de la seva constitució ha tingut tants diners com ha necessitat, perque está tota composta de gent piadosa, als perdularis de la Junta de la Caritat l' Ajuntament, per inspiració divina, no 'ls ha donat un céntim, y está encare molt lluny de aprobarlos el projecte de pressupost pera 'l próxim exercici, entretingut fa més de dos mesos en las comissions del municipi. Els nostres amichs de la Casa Gran tenen ordre de fer tot lo possible per entretenir la cosa, á fí de que nosaltres els poguem donar la gran pallissa del sigle, ab aquell esperit de justícia y aquella delicadesa que tenim per costum, y que forma ja la nostra tradició periodística.

»Dihent y repetint davant del públich que no fan res en favor dels pobres, y callantnos que nosaltres procurarem sobre tot que no se 'ls proporcionin medis de cap mena pera que puguin cumplir el seu encárrech, no pararem fins á desacreditarlos.

»Ja ho sabem que si 's descubreix l' artimanya dirá tothom que som uns canallas... pero ¡bah! ja hi setém acostumats.»

\*\*\*

Aixís cantan els perdigots afillerats sobre la barana de un balcó de la Rambla de las Flors, fent el vano com els galls d' indi, mentres esperan que la Junta de *La Caritat* dimiteixi per rebatras'hi, com ja varen probarho al constituhirse, sols que 'ls varen tallar las alas.

Y será una llástima que no se 'ls proporcioni una nova y gran ocasió de demostrar alló que diu el refrá sobre *la caritat ben entesa*, ells que sempre que poden el practican en tots els cassos que se 'ls ofereixen.

P. DEL O.

## LA VINYA

I

El cel, com pont inmens de lliris blaus,  
se reflexa en el nacre dels penjolls  
arrencantli guspiras de safir  
y escatas de rojor.

### «LAS CUENTAS DEL GRAN... CONTADOR»



—¡Ay ay! ¿Qué 'ls entén aquests comptes?

—Filla, no sé qué dirli: jo sempre hi contat aixís.



Al lluny, ben lluny, els carros van venint  
en mitj dels escamots de vremadors.  
A sos cants bressolats pel matinal  
responen els moixóns...

Ja han arribat!... Que 'n son de braus y ardots!  
Tenen el mateix tremp que 'l del falsó.  
Son colrats com el fanch del pedreguer;  
ben joves y ben forts.

## II

A sas brandadas els sarments cruixeixen  
ab ritme melangiós.

Las cistellas suquejan curulladas.  
En sas carns hi anguileja la suhor...  
Y dali! El puny crespant, lluhint el ferro,  
de cep en cep se mou,  
com la má del avar, com grapa d' áluga  
al cernirse damunt d' un vol de tords.  
Y mentres que las negres portadoras  
s' omplan fins dalt de tot  
de xarel·los, sumoys y malvasías,  
garnatxas, traveróns y picapolls,  
els matxos, que grinyolan de frisansa,  
esbravan son vigor,  
y 'ls carros van y venen tot lo día  
de la vinya y del cup sedent de most.

## III

Y, ja al ser tart, que 'l sol suaument rellisca  
pintant las cimas d' or;  
quan cansats de la brega se 'n entornan  
remorejant cansóns els vremadors,  
quina fredor que fa la extensa vinya  
tan rica al ferse jorn!...  
quina fredor que fan sas vergas solas...  
solas... com una dona sense amor.

ORIOLA RIBAS

## CABRIOLAS PERIODÍSTICAS

¡Ave María Puríssima!... ¡En quín mar de confu-  
sions deu sumergir á sos habituals lectors el diari  
del carrer de Lauria ab el seu funambulesch sistema  
d' encendre un ciri á Deu y un altre al diable!

Jo mateix, que baix aquest punt de vista estich  
ben curat d' espant, me trobo en aquest moment,  
per culpa d' ell, que no sé ahont soch, ni quín te-  
rreno trepitjo, ni quánts parells fan catorze.

Vejin si tinch rahó.

\*\*\*

Pochs días després de la mort de 'n Zola, el día  
5 del corrent, agafo ab tota ignocencia 'l *Noticiero*  
de la *noche* y, amichs meus, ¡quín article te m' hi  
veig més prodigiosament laudatori per l' escriptor  
que la Fransa acabava de perdre!

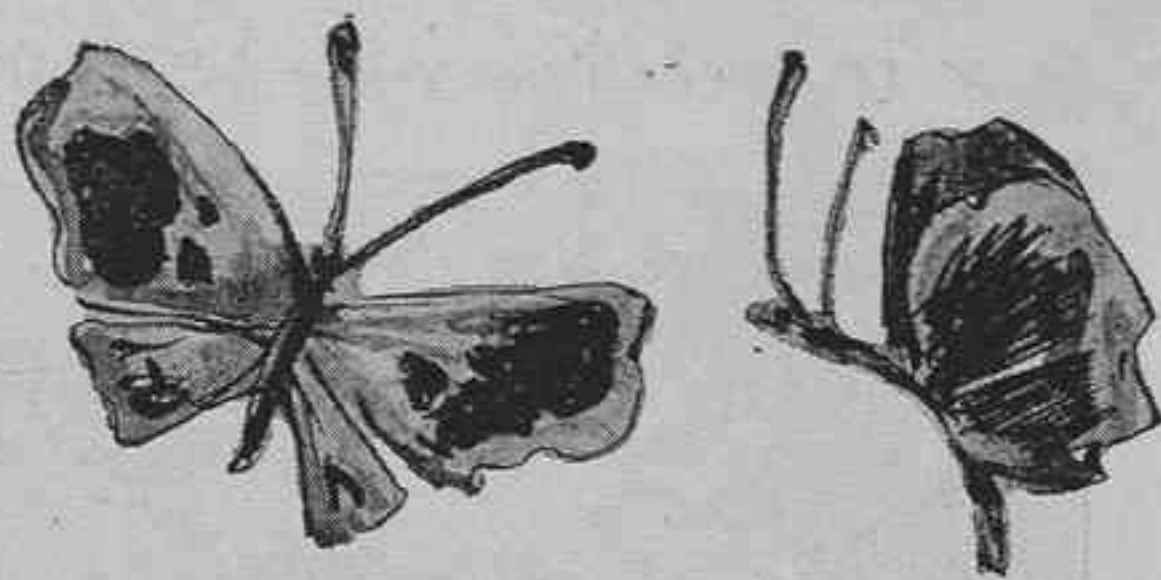
No 's demanava en ell que fessin sant al autor de  
*Germinal*, perque ara á la vehina República els  
vents no van per aquest camí y el govern de 'n  
Combes s' hauria probablement mostrat sort á la  
petició, pero 's posava tant á n' en Zola als núvols,  
que comensant per presentarlo com á *insigne pintor*  
*de la realidad viva*, s' arribava á ponderar el seu  
*vano espíritu crítico y fiscalizador de los defectos co-*  
*lectivos sociales*.

«Muchos,—deya l' articulista,—confundiendo las-  
tísimamente las cosas y las significaciones de las  
ideas, atacarán en Zola al home de ideales avanza-  
dos, que algunos llegarán á calificar de *disol-*  
*ventes...*»

Y davant d' aquesta *llastimosa confusió*, el *Noti-*  
*ciero*, casi á punt d' indignarse, sortía ardidament á  
la defensa del gran escriptor francés, alabantlo sen-  
se circumloquis ni reservas.

¡En Zola un *disolvent*! ¡Un home que, segóns  
confessió del diari del carrer de Lauria, «traballava

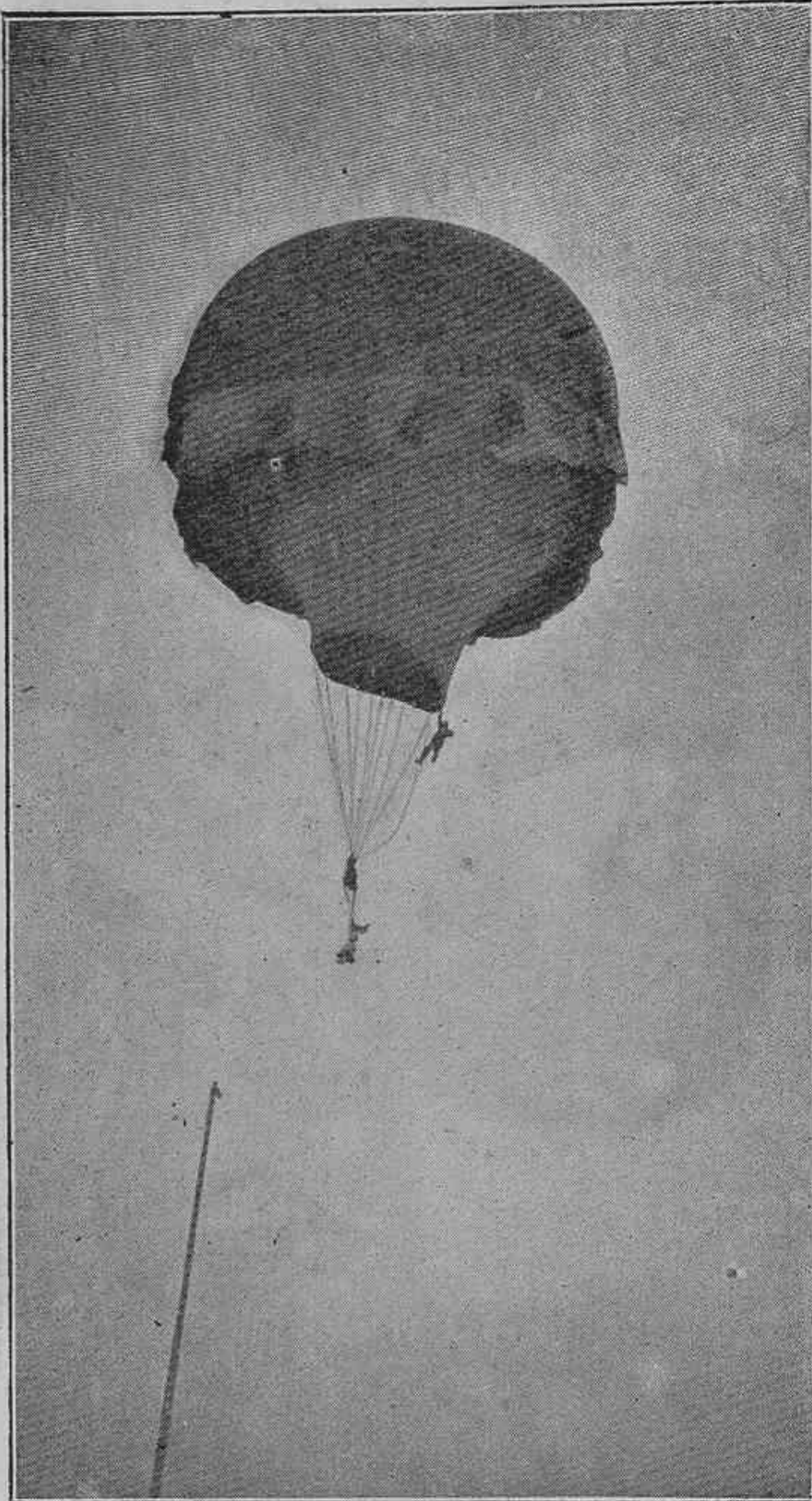
## FENT VOLAR PAPALLONAS



—Aquesta nit no veig volar puros...



## UN EPISSODI DRAMATICH

(Plassa de Toros vella.—1.<sup>er</sup> Octubre)

Al aixecarse 'l globo *España* del capitá Camprubí, un individuó dels que subjectavan las cordas s' hi queda penjat, elevantse á gran altura.

Inst. MERLETTI

sas novelas fent un esforç immens, ab una energia de la voluntat inquebrantable y una *abnegació* sense límits!...

No: l' autor infatigable de l' *hermosa* serie dels *Rougon-Macquart*, (aixó d' *hermosa* es del *Noticiero*,) el gran Zola, ben lluny de ser un disolvent, «era un »apologista convencido de la Moral.»

«A pesar de todas aquellas crudezas de forma y »de detalle... Zola poseía como muy pocos el secreto de impresionar por el contraste, el de determinar »la reacción salutífera del sentido moral... Zola, en »este sentido, era un ferviente apóstol de la verdadera Justicia, de la Moral altruista, del amor patrio, del Trabajo.»

Y per si aixó no bastés, acabava dihent qu' en las creacions literarias de 'n Zola hi ha *sublimidad trascendental y provechosa enseñanza*.

\*\*\*

¡Calculin, després d' aquest conciensut y magnífich elogi del difunt escriptor, ab quánta sorpresa llegiria en el mateix *Noticiero* vuyt días més tart, el 13 d' aquest més, un altre article en el qual el pobre

Zola quedava poch menos que un drap brutl...  
¡Quín cambi en una senmana!

El noble *altruista* del 5, es ara el *egoista* Zola; la seva tan alabada apología de la Moral, resulta una colecció de consells *vertidos en las cloacas del vicio, entre la suprema impiedad y la abyecta pornografía*; l' home, en fi, que tot just fa vuyt días era un apóstol de la «verdadera Justicia, del Bien, del »amor patrio y del Trabajo,» es avuy el *cantor de los vicios* que, després d' haver clavat cada día saetazos al cor de la seva dona, *ensalzando el amor libre y glorificando el adulterio*, ha mort deixant una *deuda pendiente ante Dios y ante la sociedad*.

Pósinse las mans al pit y contestin: ¿han vist vos-tés may al Circo Equiestre una tamborella més ben feta ni més endiastrada?

Ahir, la serie dels *Rougon-Macquart*, calificada d' *hermosa*; avuy, presentats aquest llibres com patrons d' ignominia.

Ahir, fent l' escriptor un' obra de *sublimidad trascendental y provechosa enseñanza*; avuy abocant consells *en las cloacas del vicio, entre la suprema impiedad y la abyecta pornografía*.

Ahir, en Zola elevat entre armoniosos cántichs al cim de la gloria; avuy, precipitat cruel y estrepitosament al fons del infern...

Y tot aixó en un mateix periódich y en el curt espay de vuyt días...

\*\*\*

¡Ah, señores!... Crech sense dificultat que, segons declara ell diariament, el *Noticiero* es el periódich de més circulació de Catalunya.

Pero permétinme que al mateix temps cregui qu' es també el periódich més divertit, no ja de Catalunya, sinó del món enter.

Y dich *divertit*, per dirho d' una manera suau y delicada.

A. MARCH

## LA TARDOR

Els arbres tot son despallas  
quan arriba la tardor;  
el vent fá caure las fullas  
com las il·lusions del cor.

De bon matí 'ls jardins miro  
sense rosas ni clavells;  
plé d' anyoransa suspiro  
quan no sento cantá aucells.

L' aureneta forastera  
també fuig de nostre espay  
¡Sembla que la Primavera  
no tingui de tornar may!

Las vetllas fredas ja venen  
y aquells matins plens de neu  
que 'ls vellets sols se sostenen  
prop la llar, pregant á Deu.

Quan el sol se 'n vá á la posta,  
queda un Cel plé de tristor;  
el jorn dels Morts ja s' acosta...  
¡Y que trista es la Tardor!

P. A. MORENO

## SIGUÉM JUSTOS

En veritat els dich que lo que ha fet el general ab lo de la festa nocturna del Parch, es una d' aquellas cosas que no tenen dibuix.



¿Ahont s' ha vist desbaratar d' una manera tan inconsiderada uns plans tan hermosos com els que bullían en la clepsa dels senyors regidors?

Eils ja s' ho tenían tot arreglat.

—El passat diumenje—van dirse—per fas ó per nefas no poguerem veure la cabalgata ab la comodatit desitjada.

—¿Qué més senzill, donchs, que tornar á organitzarla, fentla voltar per dintre del Parch, á la pàlida claror de las estrellas?

Pera disfrutar del espectacle ab tota tranquilitat, —seguían dinentse 'ls senyors regidors—farém construhir en els llochs *estratégichs* uns quants tablados ab las sevas corresponents cadiras y la seva indispensable alfombra, y ves, assentats allí dalt, ¡quí 'ns empetará la basa! Ni que fossim á cal sogre.

¿Que hi haurá empentas? Ja procuraré evitarho. Tancarém las portas dels jardins, farém pagar una pesseta als curiosos que tinguin l' humorada de venir á fernos companyía, y ja está resolt el problema.—

¿Veritat que la combinació era realment genial?

Ab un sol tiro, vejin si 'n matava de pardals l' Excelentíssim Ajuntament. Sense apreturas ni trapijadas, passava tot' una nit divertida, presenciava el desfile de la cabalgata que 'l diumenje anterior havia hagut de mirarse mitj mort de son, y de més á més arreplegava unas quantas pessetas.

¡Ey! Las arreplegava, pero no ab l' intenció de quedarselas. També baix aquest concepte havían donat els senyors concejals una mostra del seu maravellós enginy y esperit eminentment práctic.

—Demandar—pensaren els bondadosos edils—als amos dels carros que han de figurar en la cabalgata que tornin á arreglarlos pera el nostre exclusiu recreo sense oferirlos una compensació, sería casi cruel.

Lo millor es fer una cosa: en lloch d' invitarlos á repetir de franch la funció del darrer diumenje, els prometém que lo que 's recaudi á las portas del Parch se repartirá entre ells y las casas de beneficencia, y *tutti contenti*.—

L' antich lema de la *Societat del Born* tornava á brillar com en sos millors temps: la *filantropía* y la *diversió* apareixían altra vegada unidas en amable consorci, y d' aquesta feta tothom cobrava: els concejals en satisfacció, els amos dels carros en diners

## L' ETERN PRESIDENT DE LAS CORRIDAS



El barbian senyor Buxó,  
dirigintse á las Arenas.

## EL PASTITXO DELS CONSUNS



—Vaja, parlin ab franquesa:  
me sembla á mí, caballés,  
que no pot pas ser la cosa  
mes neta de lo que es.

y las casas de beneficencia arreplegant el pico que á bon segur resultaría.

¡Y quan tan ben conjoinadas estavan las cosas, surt el capitá general prohibint la *juerga* nocturna, ab el fútil pretext de que essent lo Parch un lloch públich no deuen celebrarse en ell espectacles de pago!..

¿Y á quin' hora aixó?... Quan els regidors tenían ja la cosa coll avall; quan alguns amos de carros perteneixents al grupo de la *gent de bé* ja 's veyan els quartos á la butxaca; quan tots els coneguts, parents, amichs y vehins dels directors del tinglado havían rebut el bitllet *de favor* que 'ls permetería entrar magestuosament al Parch sense molestia del portamonedas...

¡General, general! Encare que la majoría de Barcelona l' aplaudeixi, hi ha que confessar que aquestas bromas no 's fan.

Perque—posemnos á la rahó:—si 'ls pobres concejals no han de poder farolejar una mica ni tenen el dret de divertir-se de tant en tant á las costellas del públich, ¿qué 'n treuen d' anar á la casa de la vila á sacrificarse patrióticament en aras de la felicitat del comú?

MATÍAS BONAFÉ

## QÜESTIO DE GUSTOS

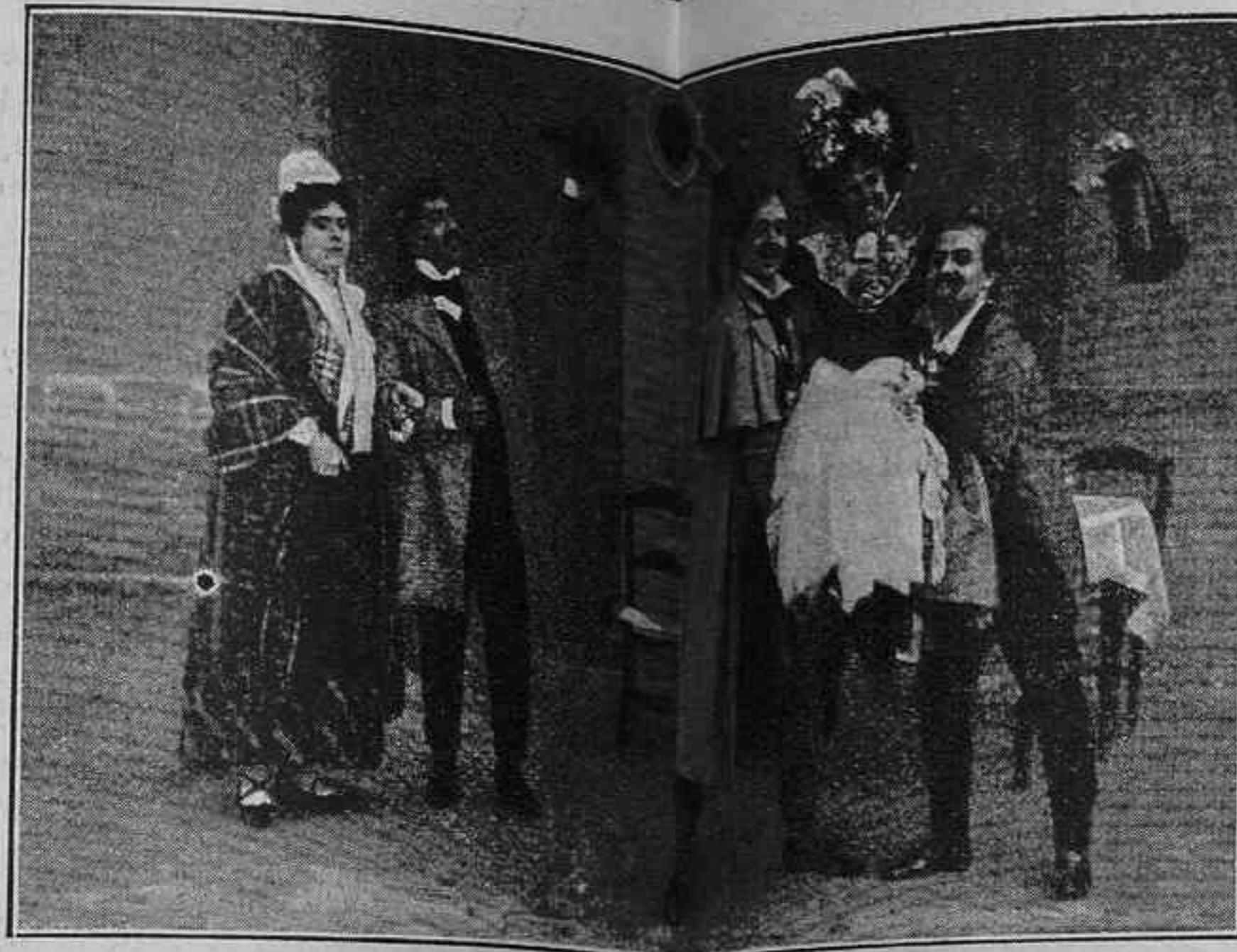
Ni novilladas, ni toros,  
ni teatros, ni foot balls,  
ni las batussas de galls,  
ni las festivals dels coros,  
ni 'ls frontons, ni 'ls balls de nit  
m' encantan ni 'm diverteixen,  
al contrari m' aburreixen  
qu' hasta m' hi quedo adormit.  
L' espectacle que m' agrada  
y contemplo embabiecat,  
el que 'm posa entussiasmat  
y content á la vegada  
es veure á dugas *baturras*



# LA BOHÈME



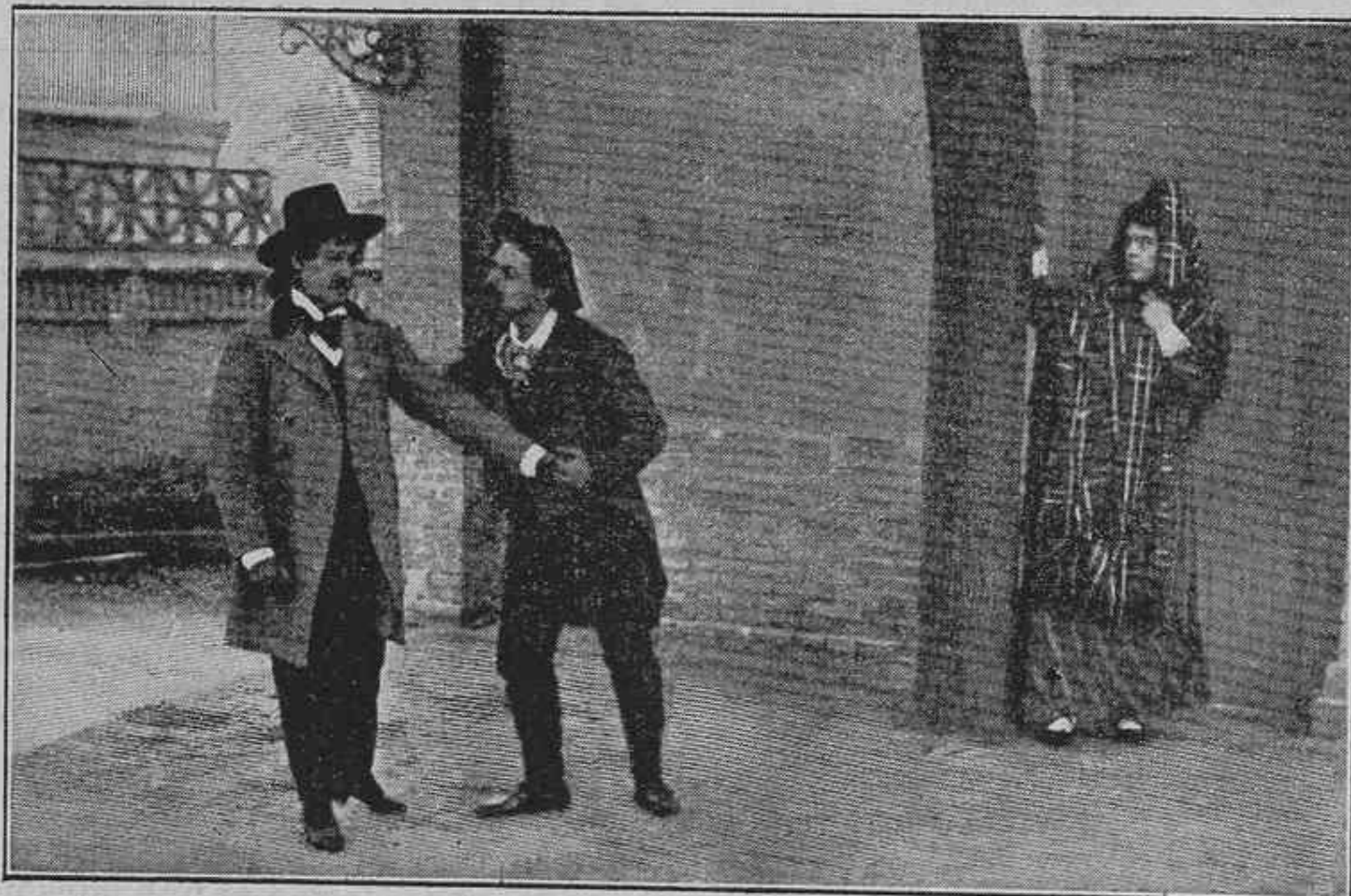
Duo (1.<sup>er</sup> acte.)



Cadira de reyna (2.<sup>o</sup> acte.)



Vals (2.<sup>on</sup> acte.)



Terceto (3.<sup>er</sup> acte.)



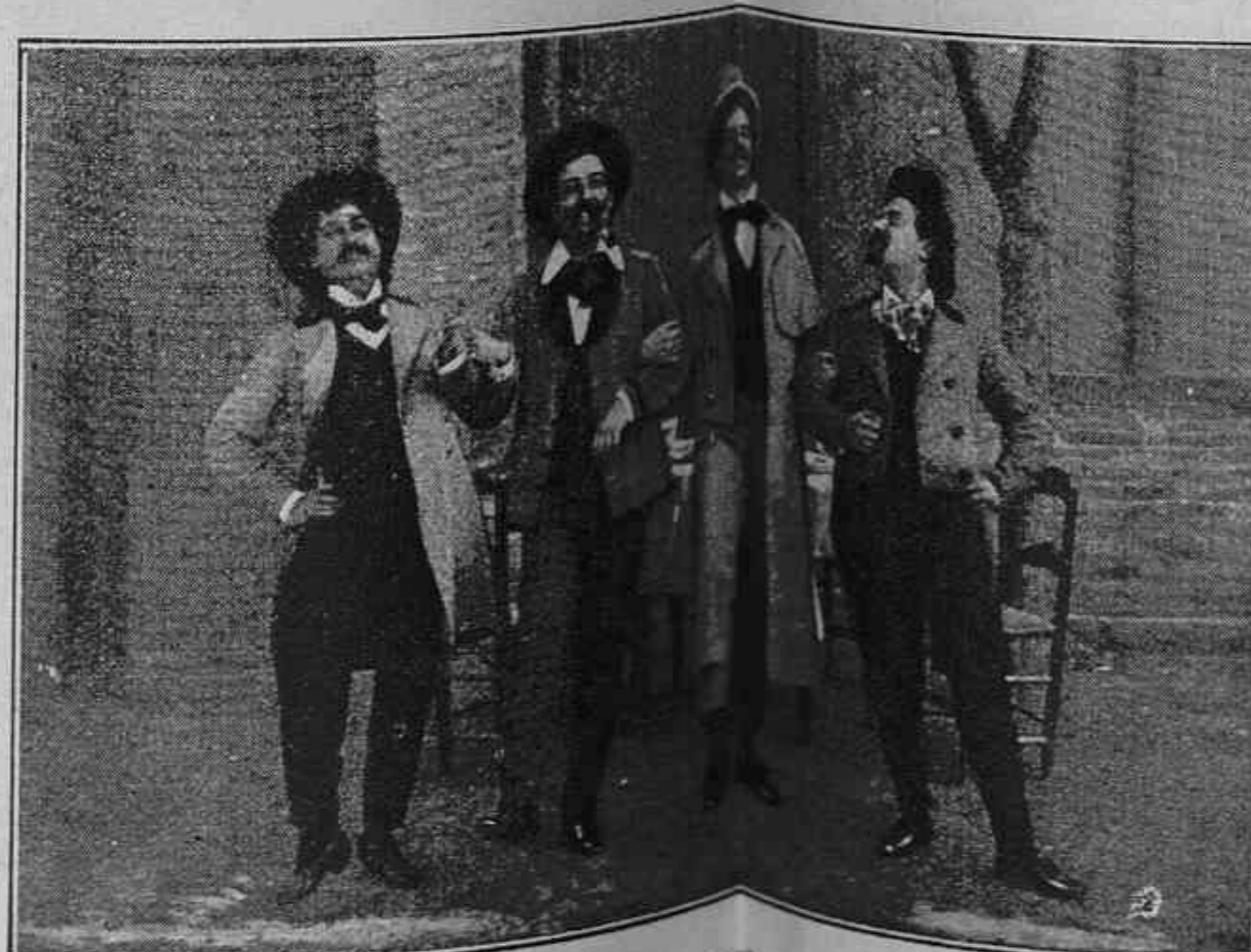
L' autor de l'òpera.



Quarteto (3.<sup>er</sup> acte.)



Brindis (4.<sup>ta</sup> acte.)



¡Andiamo!... (4.<sup>ta</sup> acte.)



Mort de Mimí (final.)

De la colecció de postals A. ALLUÉ, de Zaragoza



que 's barallan pel xicot  
y s' arrencan monyo y tot...  
y s' arriban á dar surras...

JOSEPH ROSELLÓ

## LLIBRES

EL POBLE GRÍS per SANTIAGO RUSSIÑOL.—L'artista-escritor se diria que 's complau en donarnos tot sovint sorpresas agradables, quan no ab el pinzell, ab la ploma, que ab el mateix brío y ab trassa de mestre maneja l' un y l' altra sempre que 's proposa produhir bellesa. Y es ben seu y está ben marcat ab el sagell de son temperament individual tot lo que produheix, podentse afirmar ben bé que aixís com els colors de la seva paleta extesos sobre la tela tenen ánima, de igual manera las vivas planas de sos llibres tenen color.

Aquí está *El poble gris* pera corroborarho. No contava encare la literatura catalana un llibre en el qual s' hi destaquessin en un grau tan admirable las condicions del home d' ull certer pera observar lo que no tothom sab veure en la forma y 'l fondo de las cosas; de impresionabilitat tan exquisida per retenirho y assimilars'ho, y de una facilitat tan assombrosa pera transmétrho ab riqueza de tons infinita, ab palpitations de vida sorprenents y ab un broll inextricable de poesia y de humorisme.

¿Y quin tema ha escullit aquesta yegada pera posar en exercici sas privilegiadas facultats? ¿Quin modelo ha pres pel seu compte? El que ningú hauria imaginat may que pogués servir pera res; el *Poble gris*, un poble vulgar, adotzenat, prosaich, enervador: un poble ensopit, que dorm mandrosament al batarell del sol, cubert ab la pols de la carretera... Y tal com l' ha evocat la ploma del escriptor-artista no es un poble sol, sino mes aviat la síntesis, el resum de tots els pobles de la mateixa especie, que tan abundan en el nostre país. Un *tour de force* semblant no s' havia vist may, ni apenas se concebeix: únicament llegint el llibre, la delectació creixent que va produhint, á mida que s' avansa, proclama 'l mérit extraordinari del escriptor, que de un tema que tan poch atractius ofereix á primera vista, n' ha tret un' obra per tots conceptes admirable.

Perque alló que 'ns mostra, tots ho havém vist, indubtablement sene ferne cas, mirantho quan no ab despreci ab desdeny, y quan no ab desdeny ab indiferencia. Al talent especial de 'n Russiñol estava reservat revelarho, vivificarho, subrallarho y acentuarho de una manera imperceptible, ficarnos á dintre de sí mateix, fernos sentir directament totas las impresions de la seva ánima, plorar y riure á grat seu y encomenarnos sempre aquella misteriosa emoció propias de tota obra d' art ben sentida y felisment executada.

Es el *Poble gris* en conjunt y en detall lo que 'ns posa davant dels ulls y en contacte directe ab la fantasia y ab el cor; el poble que ja may mes podrém olvidar y que veurém reproduhit eternament en las nostras correrías, sigui ahont sigui que 'ns parém; el poble ab sas plassas y carrers típics dintre de la seva vulgaritat, ab sa campinya ensopida, ab sas moscas, ab sa costura, ab sos hostals primitius, ab el seu calvari y la seva ermita rutinaria, ab la seva iglesia y la seva rectoría dominadora de las conciencias ensopidas y porugas, ab els seus sants patróns, tractats ab mes ó menos veneració segons la seva categoria social, ab son flato de consums, castell dels partits dependents del caciquisme que se 'l disputan y se 'l prenen alternativament y ab sa estació del carril, hont el quefe, ferit de monotonía s' está morint de fás-tich, ab son Cassino dels moderats y son Club dels exaltats, ab son café ahont se juga y son coro *El Pensil*; ab tota una munió de tipos com las vellas, com els bromistas de tró, com el boig y 'l sabi que may faltan en cap poble, com els esguerrats qu' en tots els pobles abundan; ab sas costums, com la festa major y 'ls concerts; ab sos traballs com el batre acompanyat dels únichs cants qu' en el poble gris se llansan; ab sos sentiments mes íntims com els que donan lloch á la vida de pau, al amor, á las nits privilegiadas y á las nits de cada día, y per fi ab lo fossar, l' última estació qu' engoleix

la vida de aquella gent, que mes que vida propiament dita sembla una durada rutinaria y sense objecte.

No pot donarse una colecció de quadros mes plens de color y de relleu, de animació, de veritat real, de sentiment comunicatiu y de armonía. Si cada un de per sí forma un' obra apart tots plegats s' enllassan, component el conjunt del *Poble gris*, una producció única, íntegra de pensament y de objectiu y perfectament fosa dintre de las condicions especials propias de un observador privilegiat, de un poeta exquisit y de un escriptor de rassa, possehidor de un estil fresch, desenfadat, espontani, lluminós, colorit y sempre vibrant y que ademés abunda en locucions, giros y matisos capassos de demostrar que fins el catalá que ara 's parla, lluny de ser un llenguatge corromput com pretenen alguns, quan se maneja com sab ferho en Russiñol, posseheix gèrmens vigorosos y de una robusta vitalitat.

L' obra ha sigut editada ab elegancia, y per estar impresa en paper de tina es de aquellas que duran... y son dignas de durar.

RATA SABIA



### PRINCIPAL

Ja pels anuncis treyan el nas *Los sinvergüenzas*; pero varen tornarse'n á dintre, y aquesta es l' hora que no 'ls hi hem vist la cara. En lloch d' ells va presentarse *La Duquesa de La Valliere* qu' es un d' aquells dramas de ringo-rango, en els quals la riqueza dels vestits hi té una importancia capital.

Mentres tant segueixen els preparatius pera posar en escena *La Arlesiana* de 'n Daudet, traduhida per en Rodrigo Soriano y adornada ab uns quants números de música preciosíssims, deguts al mestre Bizet. En Palencia pera posar l' obra com Deu mana te encomenada la execució de la música á una escullida orquesta confiada á la direcció del mestre Crickboom. Aixó es enténdrehol!

### LICEO

Els grans cartells fan centinella als pórtichs del Teatro, proclamant ab lletras grossas la inauguració de la temporada pel día 15 del próxim mes de novembre y l' *elenco* dels artistas contractats, entre 'ls quals s' hi contan els següents: *Sopranos absolutas* la Darclée, la Arneiro, la Ferrani, la Bonaplata y la Grassot. — *Sopranos líricas*: la Michalska, la Scotti y la García Rubio. — *Mezzo sopranos y contralts*: la Borissoff, la Salvador y la Giaconia. — *Tenors*: en Consentino, en Cossiro y en Marcolin. — *Barítonos*: en Sanmarco, en Menotti, en La Puma y en Mentasti. — *Baixos*: en Rossatto y en Sorgi. — Entre las *segonas parts* hi figuran la Rabassa, en Barba y l' Oliver. — *Mestres directores*: en Mascheroni y en Tanara.

La temporada s' inaugurarà ab l' estreno de l' ópera de 'n Franchetti, *Cristoforo Colombo*, presentada á tot rumbo, ab decoracions novas de 'n Vilumara y en Junyent, y trajos y atrezzo de dos acreditadas casas de Milan.

A veure si ab aquest Colon, en Bernis logra descubrir l' América.

### ROMEA

Ab el títul llaminer de *Butifarras dolsas* (s' entén, lleminer pels aficionats á menjarne) va estrenarse el passat divendres una comedieta en un acte original de don F. Xavier Godó.

Com que aixó de posar sucre á las butifarras es una característica del Ampurdá, y tota vegada que 'l conegut escriptor Sr. Godó coneix molt bé las costums ampurdanesas, varem creure'ns, de prompte, que 's tractava d' un quadro de carácter popular. Ben al contrari, per *butifarras dolsas* ens presenta l' autor un rich estoig de joyas que, en mans d' un portugués acaudalat, serveix d' esqué á una familia, una filla de la qual está á punt de casarse ab un jove pobre... pero honrat.



## UN REDOLÍ DE LA NOVA AUCA DEL ALCALDE

Conté algunes escenas còmiques y el diàlech es animat de debó, per mes que devegades en algun dels personatges el llenguatge resulta excessivament pintoresch.

El públich va riurehi, aplaudint al finalisar l'obra, y 'ls intérpretes varen sortir-se dels seus respectius papers sense esforsarse.

## CATALUNYA

*San Juan de Luz*, lletra del Arniches y de 'n Jackson, música de 'n Valverde fill y en Torregrossa, te quan no altre mérit el de rejuvenirnos de uns quants anys, tornant-nos als temps de *Al agua patos*. Com se veu, el gènere *xich* es un círcul viciós, en aixó de tornar á entrar al punt de partida.

Hi ha en aquesta obra tot lo necessari per engrescar als qu' en materias teatrals no son gayre exigents: un vellot enamorat de dos barbianas, un jove molt moral encarregat de tornar-lo pel bon camí, que també s' hi deixa caure: una cansó que per referirse á la cacerola té molt pebre, un pas de can-can y uns *deshabillés* de bany hasta allá, y alló de la dona del vell, que va rabiosa en busca del fugitiu y á la fi 'l sorprén en una situació bastant compromesa, y que á pesar dels seus *fieros* el perdona, gracias á una estratagema inventada per un intérprete de fonda. Ab aquests elements, algún que altre xiste més ó menos agafat pels cabells, y quan els xistes faltan, ab unas quantas paraulas francesas pronunciadas malament, hi ha tot lo que avuy encare s' exigeix per obtenir un éxit de riallas.

En l'execució s' distingiren las Srtas. Alba y Martí, tant per lo que diuen y cantan, com per lo que ballan y ensenyan y 'ls Srs. Gil y Martínez, encarregats dels principals papers.

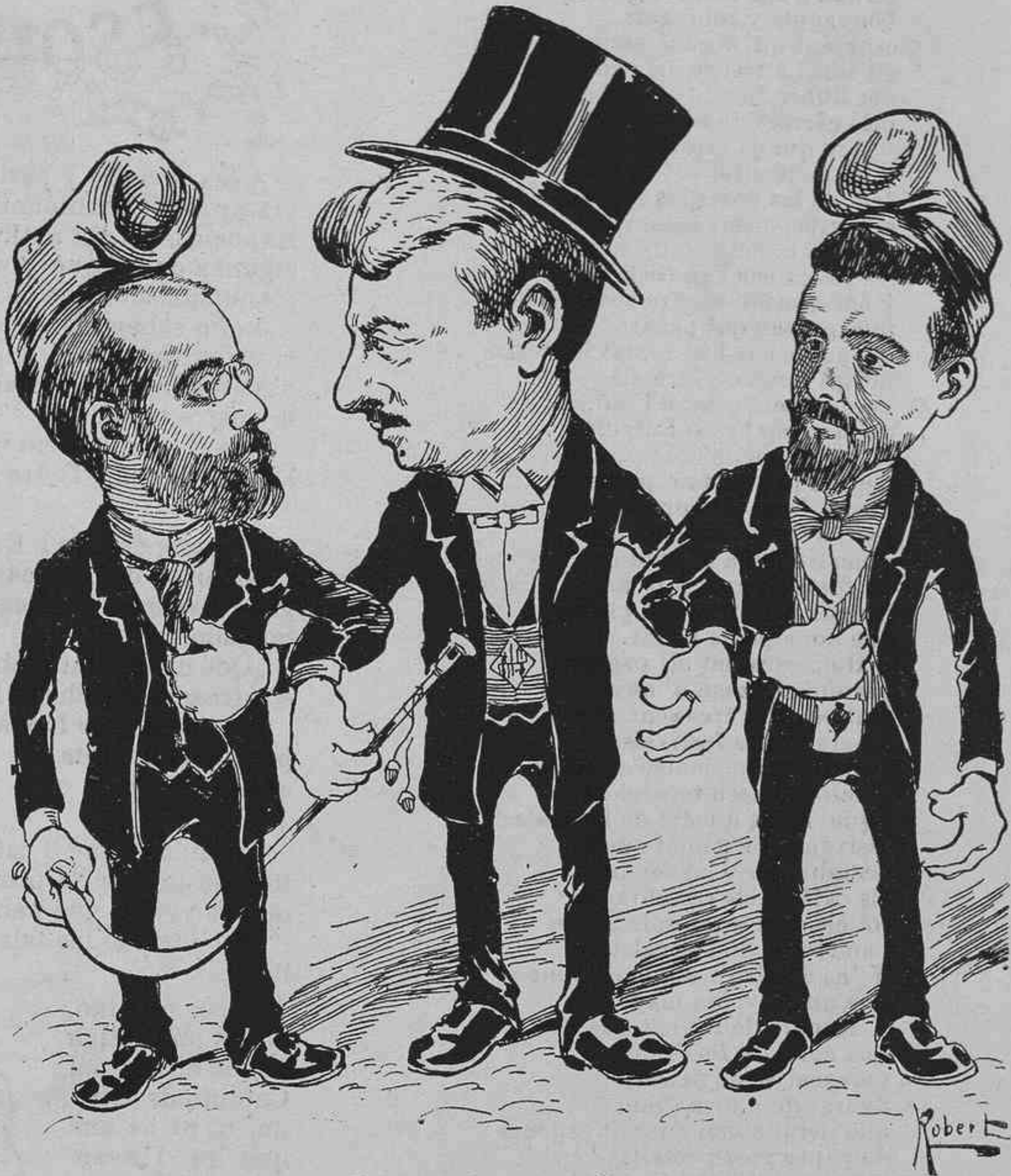
## GRANVIA

Ab *I fuochi di San Giovanni* en Suderman s' ha sortit del seu terreno pagant tribut á las vaguetats del simbolisme. Ab tot y aixó deixa veure sovint la grapa de autor realista, mestre insuperable en la pintura de tipos, en la combinació de situacions interessants y en la vibració de un diàlech exhuberant de vida. De cap manera pot negar qu' es el pare de *Magda* y de *L'honor*. Pero en la seva última obra no arriba de molt al grau de intensitat que aquestas produheixen, y dista molt també d' engendrar el convenciment que aquestas desperten en l'esperit del espectador.

Tot aixó es degut á la nova manera que té l' autor de desarollar l' assumpto; en lloch de seguir com avants la línea recta, aquesta vegada vacila y no logra véncer certas capciositats y convencionalismes d' explicació bastant difícil, ni consegueix tampoch presentar un desenllás que satisfassi.

L'execució notabilíssima, com no se 'n veuen gayres. La Iggius perfectament possessionada del seu paper; la Sainatti, encisadora de naturalitat; la Rossetti, suggestiva en son curt paper de bruixa; en Bertini y en Robert, colossals, y tots plegats concertant escenas ab un ajust tan sorprendent, que més semblavan viscudas que representadas.

Obras de aquest gènere cert que donarían á la cam-



Va con malas compañías.

panya empresa per la companyia italiana una importancia artística de primera; pero la majoria dels espectadors no están per art. Si voléu que vajan al teatro doneulos obras relliscosas y verdas, quant més verdas millor.

*Il paradiso*: aixó es lo que 'ls engresca. Y cuidado que 's tracta de una de las més grans insanitats qu' hem vist may sobre un escenari. En lloch de las picarescas finesas de *F. F.* y *Amor mio*, s' apela á efectes funambuleschs més propis de clowns que de verdaders actors. Aixó sí, la Iggius vesteix un mitj-despullat de *cocotte*, capás de reanimar á un difunt, y no 'ls dich res de las tamborellas que fan damunt del seu llit tres homes ab calsetets.

—*Oh que c'est bête!*

Sí, senyors: bestia l' obra y més bestias encare 'ls que l' aplaudeixen.

N. N. N.

## BALANS

Ja s' han acabat las festas y ab ellas els temporals; gallarets, pals y banderas, drachs, cap-grossos y gegants, archs voltáichs y llums de cuyna, bombas y farols de gas, piulas, trons y martinicas, comissions y concejals y demás trenta mil menas de llums y trastos y draps qu' han servit aquestos días per fé obrí la boca als *crachs*.



tornan á ser dalt las golfas bonyaguts y rebregats esperant qu' alguna excusa els torni á treure del cau per lluhir de nou el garbo pels carrers de la ciutat.

Ara que ja estém en calma y ho podém fer tot en pau fem de las passadas festas el corresponent balans.

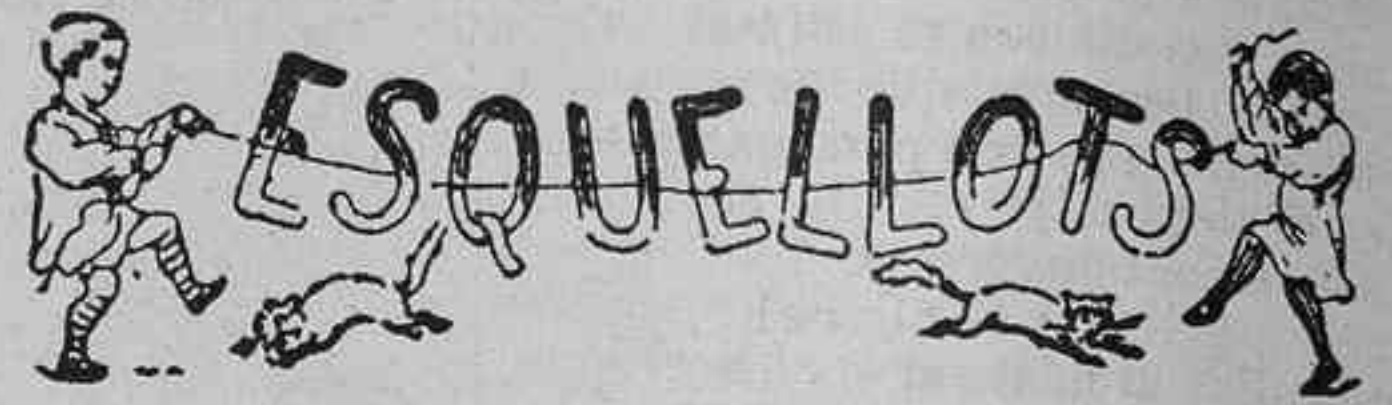
Unas quantas mils endolas las festas ens han costat y ens quedan encare comptes que qui sab qui pagarà.

També ens han costat las festas nostra fama de formals perque hem estat á l' *altura* de Montmanen ó Puigcrach; nostra fama de obsequiosos perque per tot fem pagar; nostra fama de cortesos per haverns' de tots burlat, y nostre fama d' entesos en cosas de gust y d' art perque hem fet cada pastito que no 's podfa mirar.

Hem escamat als pagesos per una dotzena d' anys fentlos estar tres senmanas esperant mes festivals y al últim quedantse en *bitza* y entornantsen tots *mullats*. ¿Que 'ns ha quedat de las festas? Deixant solzament apart las tabernas y las fondas, els cafés y els restaurants, tot els demés tan sols gastos han trobat dins el calaix. Y 'ns quedan uns quants *museos* que ningú visita may.

Y sobre de tot ens quedan una colla de *Don Paus* personatjes de passatje, figuras de plassa gran, que perque han guarnit cadenas de paper groch retallat y han posat banderas *nostras* y han encés tres llums de gas ja han agafat prou agallas perque 'ls fassin concejals.

JEPH DE JEPUS



A las revistas y periódichs ilustrats que se 'ls havia prohibit terminantment treure fotografias de l' Exposició de Art antich, ara se 'ls permet utilisarne algunas de las que porta tretas la casa Thomas, la monopolisadora de la Exposició.

Ja ho saben els periódichs ilustrats y las revistas: si volen reproduhir algun objecte exposat, haurán d' entendres ab el consogre de la gloria legitima de la nostra terra.

Ara sí que podrém dir corretjint lleugerament un adagi castellá: «Entre *consuegros* anda el juego.»

\*\*

Y á propósit de l' Exposició.

¿Sabrían dirme quán surtirá 'l catálech? ¿Tal vegada esperan publicarlo á que l' exposició sigui tancada?

¿Qué dirán tants cabildos y rectors que han enviat sos tresors antichs al Palau de Bellas Arts?

¡Ah, perdigots havían de ser, pera fer bona á cada punt aquella dita de la terra: «Quan fou mort el combregaren.»

\*\*

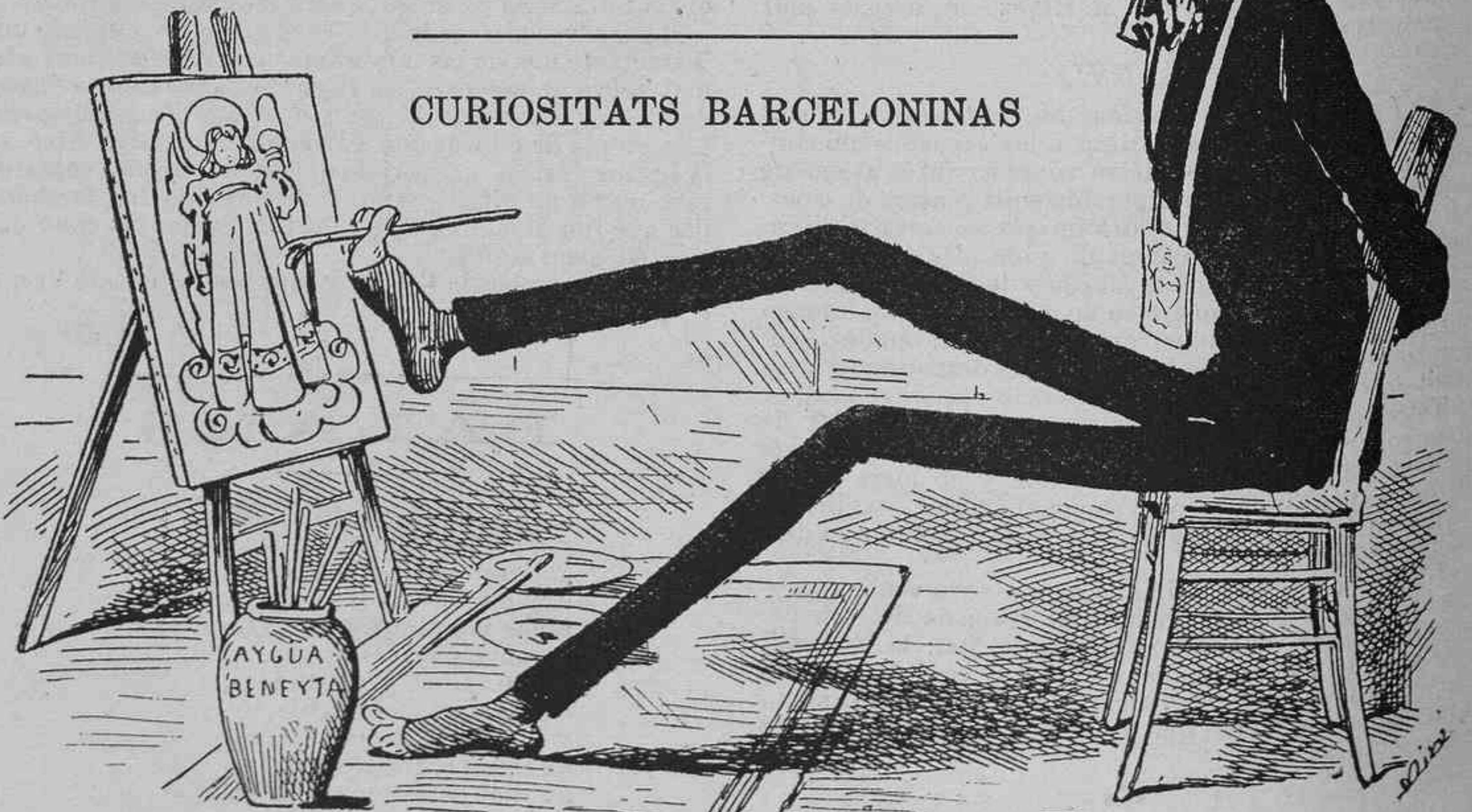
Y cuidado que 'l catálech es necessari, perque no tothom te la vista prou fina pera llegir aquellas etiquetas verdas que penjan de alguns objectes.

¡Y encare si las tals papeletas donguessin alguna llum!...

Pero, ni aixó. Sobre un díptich gótic enviat pel Cabildo de Girona, n' hi ha una que diu: «Un santo» y «Una santa,» sense expressar quins sants representan las figuras.



## CURIOSITATS BARCELONINAS



Un pintor que ho fa ab els peus.



## A LA RAMBLA



—Miri, municipal; d' aquells gegants que van venir, n' ha quedat un de resagat.

A no molta distancia de aquests hi ha algunas taules de la mateixa procedencia, ab la següent inscripció: «Escenas de la vida de un santo» sense mencionar tampoch á quin sant se refereixen.

Es molt xocant que ni un cabildo catedral, ni la comissió organitzadora de l' Exposició, composta d' elements que si no portan sotana, mereixen vestirne, hajan pogut averiguar quins son els sants representats.

Voldria saber de que 'ls aprofita la lectura del *Flos sanctorum* y del *Año cristiano*.

La societat coral *Catalunya Nova* ha tingut la idea de rendir un tribut de veneració á Mossén Cinto Verdagué, portant el dia de difunts al seu sepulcre una corona costejada pel poble barceloní. A tal efecte ha obert una suscripció qual quota única es la de deu céntims. Associats de tot cor al pensament, en l' administració de LA ESQUELLA, Llibrería de López, Rambla del mitj, 20, podran els admiradors del egregi poeta, deixar els deu céntims y continuar la seva firma en las llistas d' adhesions.

Un redactor del *Correo de la tarde*, el Sr. Díaz de los Reyes ha sigut engarjolat, ab motiu de ocupar-se de certs assumptos relacionats ab l' administració de justícia á Barcelona.

Ab la particularitat de que 'l Jutje que 's considera injuriat pel Sr. Díaz es el mateix que ha dictat contra ell l' auto de presó.

Y encare hi ha més: dat que arribés á probarse l' existencia de la injuria, aquest delicté 's castiga ab arrest major, pena que no porta aparellada de cap manera la presó preventiva.

\*\*\*

Tots aquests extrems se deduheixen de la relació que del fet publica l' últim número del *Correo de la tarde*.

Cert que á la Justícia solen representarla ab una vena als ulls.

Pero si ho fan aixís crech qu' es per indicar que no ha de veure cap influencia exterior y permaneixer concentrada ab la seva conciencia.

Pero una Justícia tapada d' ulls y descarregant garrotada de cego... no sé que may ningú haja tingut l' idea de representarla en aquesta forma.

La prohibició de la cabalgata dintre del Parch, á pesseta l' entrada, ha sigut objecte de molts comentaris.

Y no obstant, si es cert que 'l Parch es propietat de tots els ciutadans, com diuen aquells rétols, no hi ha dret á convertirlo en un siti d' expansió, destinat exclusivament als que poden y s' avenen á pagar un tant d' entrada.

Per més que s' alegui que la festa havia de tenir caràcter benéfich, qui sab si la recaudació hauria bastat á sufragar els gastos de la mateixa, contant ab que molts dels propietaris dels carros reclamaven una indemnización, y fins el drach de *La Veu* no passava per menos que per cruspirse ell sol 800 entrades de pago.

De manera que 'l general Bargés, en son últim acte realitzat fent us de sas facultats discrecionals, va estar molt oportú, posantse resoltament al costat dels propietaris del Parch, que son tots els ciutadans.

En tot cas quí ha de mostrarse queixós son els metjes. De nit y ab l' humitat que fa en aquell siti



de recreo, no se 'n hi haurían agafadas pocas de calapandrias!...

Els polissons que han arribat de Madrid semblan senyorets y fins vesteixen ab certa elegancia. L' uniforme á lo menos el portan molt net.

Cada nit van als teatros, de modo que l' altre dia deya un espectador:

—Vaja, que de aquests no podrà dirse que siguin de la *pujó*.

EMILIO ZOLA. Aquest es el títol de un article publicat en el *Brusi*.

Dessota, ab lletras més grossas: EL MALHECHOR.

Y al peu d' l article la firma: ARTURO MASRIERA.

Vels'hi aquí un minyó que va estar onze anys fent l' aprenentatge de jesuítas; que ab la fatlera de serho y á causa del gran disgust que li produhí, va precipitar la mort del seu pare, y que avuy exerceix de corp clavant el bech sobre 'l cadáver de un mort ilustre.

Sembla mentida que demostrant tan bonas disposicions per bequetejar el cos de un enemich difunt, els jesuítas no 'l volguessin aprofitar.

Si 'ls que no son bons per l' ofici son aixís ¡calculin com serán els que 's quedan á la coval...

De una carta de Santiago de Xile, que publica *La Renaixensa*:

«Quan un parell d' anys enrera la Companyia Trasatlántica va establir un servey mensual de vapors, molts dels importadors espanyols que hi ha establerts, van reunir-se pera veure la manera d' obrir una corrent comercial ab la Península; pero sos bons desitjos ben prompte 's vejeren frustrats deixant dita companyia de fer l' esmentat servey, segons digueren, per haver rebut una forta quantitat de la companyia inglesa «Pacific Steam Navigation Company», qu' es la companyia més important y la que té un servey regular quinzenal entre Europa y 'ls Ports del Pacífich.»

De manera que la Companyia del ilustre Marqués de las Cinquillas es molt patriótica... y extraordinament aprofitada.

Ab la má dreta recull la subvenció del govern espanyol per anar á América á fomentar el comer, y ab l' esquerra arreplega la prima de la *Pacific Steam Navigation Company* pera abstenirse de anarhi, deixant el camp lliure á una companyia inglesa.

Está vist que per menjar bé 's necessitan *dugas barras*.

El capdell dels consums el diable que l' entengui.

La comissió perdigotaire, en un principi, primer s' hauría deixat trinxar, que permetre la suspensió de cap dels empleats dels grossos y en especial el cap de colla Sr. Martí, segons proposava el Sr. Mir y Miró.

Després, tot de un plegat demana que 'l suspenguin, y no sols á n' ell, sino á alguns altres, com la dels Srs. Costa y Capdevila.

L' arcalde interí, Sr. Fabra, posa alguns reparos

## EL PARCH, A PESSETA L' ENTRADA



—¡Tira, tira! ¡Fora embrassos!  
Aixís d' un cop acabém.  
Per haver de dir mentidas,  
es molt millor que 'l trayém.

á la razzia... y la comissió declara que las suspensions ja no son necessarias havent conseguit l' efecte que 's proposava. A la quènta l' administració de consums es com jugar al billar; el gran qué es fer efectes.

S' encarrega 'l Sr. Amat de la vara, y 'l Sr. Martí es suspés á instancias de la comissió de consums. Un altre efecte. Pero no hi son ni 'l Sr. Capdevila, ni 'l Sr. Costa. Un retrocés.

Y en substitució del Sr. Martí es nombrat un tal Sr. Subirana, carn y unglá del Sr. Martí. Una carambola.

¿A quánt espera *La Perdiu* l' explicació clara de tots aquests embolichs?

Tal vegada á la Semana Santa.

Lo que dirá ella:—Els misteris, á la professó.

En el mon dels negocis:

—Fulano solicita una plassa al meu escriptori y m' ha indicat á vosté per las referencias. ¿Vosté respón de la seva probitat?

—No... no vaig tant enllá... Lo únich que puch dir en abono seu es que un dia vaig tenirlo convidat á dinar, y que després de haverse'n anat no 's va trobar á faltar ni un sol cubert...

## SOLUCIONS

Á LO INSERTAT EN L' ÚLTIM NÚMERO

- 1.<sup>a</sup> XARADA.—*Me-nu-da*.
- 2.<sup>a</sup> ANAGRAMA.—*Sortir—Tiros*.
- 3.<sup>a</sup> TRENCA-CLOSCAS.—*La Macarena*.
- 4.<sup>a</sup> TERS DE SÍLABAS.—MA RI O  
RI CAR DO  
O DO NELL
- 5.<sup>a</sup> CONVERSA.—*Felip*.
- 6.<sup>a</sup> GEROGLÍFICH.—*Quatre sotas te un joch de cartas*.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta de LA CAMPANA y LA ESQUELLA, OIm.  
Tinta Ch. Lorilleus y C.



Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Última obra de **SANTIAGO RUSIÑOL**

# EL POBLE GRIS

**TAULA.** - Al lector. El poble. El Beco. Vida de pau. Les mosques. La costura. Les velles. L' hostal de l' Os. L' amor. El joch. El castell. Els trempallamps. El cassino dels moderats. El club dels exaltats, «El Pensil». El calvari. L' ajuntament. El sant patró. El boig. El sabi. El quefe d' estació. Els capellans. L' historia del poble. El cant del batre. El mal de poble. La festa major. Els esguerrats. El concert. La nit de l' amor. Les nits de cada dia. El fossar.

Un tomo en octau, Ptas. 5.

## COLECCION DIAMANTE (edición López)

Tomo 83

# VIAJE Á LA LUNA

POR **CYRANO DE BERGERAC**

Un tomo, Ptas. 0'50

NOVEDAD

## EL VIOLIN

Apuntes histórico-físicos de este instrumento y biografías de violinistas célebres

POR

A. DELGADO CASTILLA

Ptas. 2

**Santiago Rusiñol**

## EL JARDIN ABANDONADO

TRADUCCIÓN DEL CATALÁN

POR

— MIGUEL SARMIENTO —

Un tomo, Ptas. 2.

**ALBERT LLANAS**

## LA MARXA REAL

MONÓLECH DRAMÁTICH CASI ORIGINAL

Preu 2 rals

**P. DORADO**

ESTUDIOS

DE

## DERECHO PENAL PREVENTIVO

Un tomo en 8.º, Ptas. 5.

**Jorge Claude**

## La electricidad al alcance de todos

VERSIÓN ESPAÑOLA DE LA ÚLTIMA EDICIÓN FRANCESA

POR **D. SANTIAGO DE YOS**

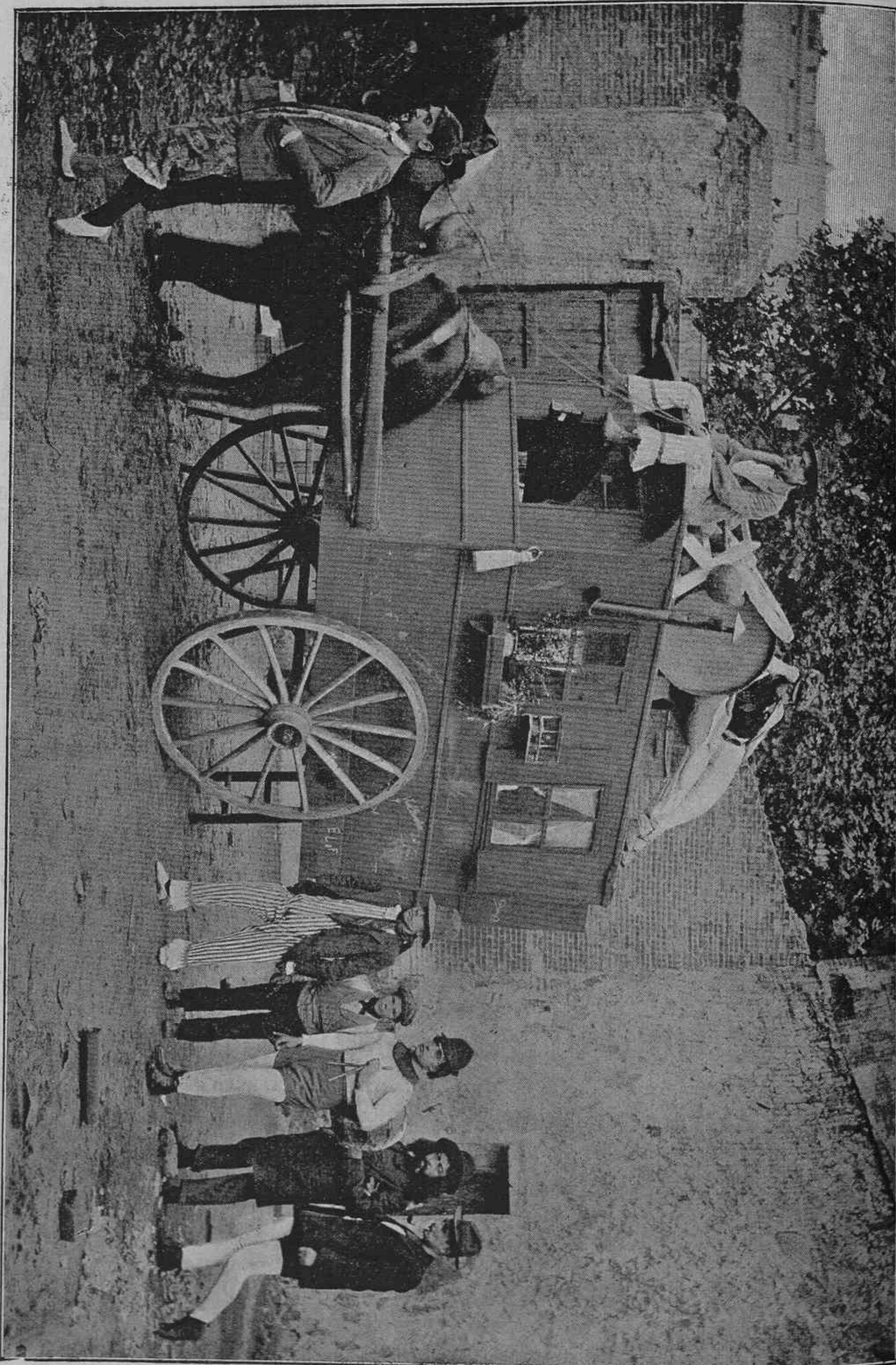
Un tomo, Ptas. 8.

## Continúa activament l' impressió de La Esquella de la Torratxa ALMANACH

*Poden nostres corresponsals formular pedido*

**NOTA.**—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responem d' extravios, si no s' remet ademés un ral pera certificat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.





DE LA CABALGATA ARTÍSTICHA - HISTÓRICA

*El carro dels bohemis.*